

28

DE
NIMIS SCRVPVLOSA
HVMANI CORPORIS
AB AERE FRIGIDO
DEFENSIONE
EIVSQUE NOXA

SVB AVSPICIIS SVMMI NVMINIS
ET
CONSENSV GRATIOSAE FACVLTATIS MEDICAE
PRAESIDE
VIRO ILLVSTRI, EXCELLENTISSIMO. EXPERIENTISSIMOQVE
D. PHIL. ADOLPHO BOEHMERO
MEDICINAE ET ANATOMIAE PROF. PVBL. ORDINARIO,
ACADEMIARVM CAESAR. NATVRAE CVRIOSOR. ITEMQVE IMPERIAL.
PETROPOLIT. ET REGIAE BEROLINENS. SCIENTIAR. SODALI,
ORDINIS MEDICORVM H. T. DECANO,

PRO GRADV DOCTORIS
SVMMISQVE IN MEDICINA HONORIBVS AC PRIVILEGIIS
DOCTORALIBVS RITE CAPESSENDIS

AD D. XXVII. SEPTEMBER. A. S. R. MDCCLVIII.
IN ALMA REGIA FRIDERICIANA

PVBLICE DISSERET
AVCTOR
CHRISTOPHORVS ERNESTVS GROSS
BVMERSRODA THVRINGVS,
SOCIETAT. LIBERAL. ART. LIPSIENS. SODAL.

HALAE MAGDEBVRGICAE EX OFFICINA HENDELIANA.

DE
 NIMIS SERVATIOSA
 HUMANI CORPORIS
 AB AERE FRIGIDO
 DEFENSIONE
 FIVS QVE NOXA

CONSENSV GRATIOSAE TACTVATIS MEDICAE
 P R A E S I D E
 D. P H I L . A D O L P H O B O H M M E R O
 MEDICINAE ET ANATOMIAE PROF. PUBL. ORDINARIO
 ACADEMIARVM CAROLAE NATVRAE ET VNIQVORVM TEMPER. IMPERIAL.
 PETROPOLIT. ET REGIAE FERDINANDI SECVNDI AUSTRIAE
 CAESARIS MEDICVS ET DOCTOR
 P R O G R A D V D O C T O R I S
 SAMMISQVE IN MEDICINA HONORARIJS AC PRIVILEGIJS
 DOCTORALIBVS VIVIT ET VIVIT

IN ALMA LIBVRA FRIBVRGICA
 TYPIS DISENSET
 FACTOR
 CHRISTOPHORVS ERNSTVS GROSS
 HAVS RECTORIVS ET OFFICINA HVBEBVRIANA

VIRO MAGNIFICO,
ILLVSTRI, EXCELLENTISSIMO, EXPERIEN-
TISSIMO, DOCTISSIMOQVE,
D. ANDREAE ELIAE
BÜCHNERO,
SACRI ROMANI IMPERII NOBILI,
POTENT. BORVSSORVM REGIS A CONSILIIS INTIMIS,
MEDICINAE ET PHILOSOPHAE NATVRALIS PROFESSORI
PVBLICO ORDINARIO,
ACADEMIAE CAESARAE NATVRAE CVRIOSORVM PRAESIDI,
ACADEMIARVM REGIARVM, BEROLINENSIS, MONTISPESSV-
LANAE, ET ELECTORALIS MOGVNTINO-ERFVR-
TENSIS SCIENTIARVM VTILIVM SODALI,
COMITI PALATINO CAESAREO,
ACADEMIAE FRIDERICIANAE HOC TEMPORE PRO-RECTORI,

NEC NON
VIRO MAGNIFICO,
ILLVSTRI, EXCELLENTISSIMO, AMPLISSIMO,
CELEBERRIMOQVE,
D. IO. CHRISTOPHORO
GOTTSCHEDIO,

LOGICES, METAPHYSICES, ATQVE POESIOS PRO-
FESSORI PVBLICO ORDINARIO,

ACADEMIAEQVE LIPSIENSIS DECEMVIRO, COLLEGII MAIORIS
PRINCIPALIS COLLEGAE, ACADEMIARVM REGIAE BEROLI-
NENSIS, ELECTORALIS MOGVNTINAE, ET BONONIENSIS,
NEC NON SOCIETATVM, LIBERALIVM ARTIVM CAESAREAE,
REGIARVMQVE TEVTONICARVM REGIOMONTANAE
ET GOETTINGENSIS SODALI, ET CETERA,

PATRONIS ATQVE PRAECEPTORIBVS SVIS
OMNIBVS PIETATIS REVERENTIAEQVE NOMINIBVS
PERPETVO SVSPICIENDIS

IN
SEMPITERNAE OBSERVANTIAE GRATITVDINISQVE
DOCUMENTVM,
BENEFICIORVM IMMORTALIVM IN SE COLLIATORVM
GRATISSIMAM RECVLTVRVS MEMORIAM,
PRIMITIAS HAS ACADEMICAS

D. D. D.
A V C T O R.

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA
 DE
 NIMIS SCRVPVLOSA HVMANI CORPORIS
 AB AERE FRIGIDO
 DEFENSIONE, EIVSQVE NOXA.

PROOEMIUM.

Tametsi vel maxime necessariae
 ad corpus nostrum in sanita-
 te ac vigore conservandum
 sunt se- & excretiones, qui-
 bus nimirum vtilis conti-
 nuo separantur, inutilesque
 remouentur humores: tam
 arcti definitique tamen illis praescripti sunt
 limites, qui, si qualicumque modo transmi-
 gren-

grentur atque peruertantur, presso pede machinae sane fragili labem quandam inferunt certissimam. Sanctoriana perspiratio, maximum illud humorum impurorum emunctorium, quamquam indefinenter massam sanguineam ab excrementitiis depurgat particulis, certis tamen quibusdam gaudet determinationibus, nunquam sine sanitatis detrimento violandis. Primaria vero omniumque praesentissima, quae exinde sequi solet, noxa plerumque consistit in subsequente se- & excretionum imminutione. Cum itaque multoties partim regimine peruerso, partim intempestiuis huiusmodi medicamentis hanc salutarem excretionem continuo liberius promouere, vel potius augere intendunt mortales; pessimo nimirum more in conclauibus, ab omni aëris accessu probe munitis, propriisque exhalationibus calefactis degentes vitam; vel valde oneroso amictu a frigore arcentes corpus: profecto non suo solum excidunt, quem sibi praefixerant, scopo, quoniam sufflaminant magis, quam promouent transpirationem *); sed ad multifarios etiam morbos praebent ansam. Licet enim

*) Conf. SANCTORIVS *de Medicina static.* Aphor. 68.

enim peruerso tali regimine saepenumero augeri videatur excretio; hoc tamen augmentum aut plane imaginarium est, aut saltem proxime subsequens imminutionis constituit causam. Pessime ergo sibi consulunt vappidi eiusmodi perpetui madoris patroni, qui ex praeiudicata hac opinione, corpus scilicet in continua aucta transpiratione, aut potius vapore esse conseruandum, nimis scrupulose curioseque illud a liberiori aëre ambiente arcent atque defendunt; & hac de re tam aërem sollicite fugiunt, quam peculiare vestes conficiendas curant, & vel pelliculis, puluini alioque oneroso amictu, & hiemali & aestiuo tempore, se quasi inuolunt. Operae igitur pretium duxi, breui hac tractatione veram monstrandi noxam, ex iisdem adeo frequenter in regimine commissis erroribus oborientem. Annuat his conatibus meis diuinum Numen, eosdemque in sui nominis gloriam proximique commodum atque salutem cedere iubeat.

§. I. **C**orpori nostro ex nimis curiosa a frigore defensione insignem inferri noxam, satis superque quotidiana manifestat experientia; siquidem eiusmodi peruersi regiminis fautores ut plurimum imbecillis sunt constitutionis, perpetuque valetudinarii, ita, ut a quibusuis leuioribus aëris iniuriis, diuersis insimul obnoxii fiant morbis. Verbi causa noui quendam eruditum, qui, uana praeconcepataque ductus opinione, corpus semper tantum, quantum fieri possit, a liberiori aëris accessu esse defendendum, continuo quasi pellitus reperitur. Quippe permagna molestaque mitra, plumis referta, velatum est caput; truncum duplex, primo lanæum, dein pellicæum circumdat uestimentum, quibus inconsuetæ magnitudinis plumea adhuc culcitra est subiecta; pedes denique eodem modo sunt obtekti inuolutique, ut profecto ne purissimus quidem aër per interstitia possit transire. Cui uero bono hæc fiant, nunc porro intelligite, lectores. Perpetuis ille vexatur catarrhalibus affectibus, praeprimis autem pertinacissimis glandularum colli tumoribus, qui sine dubio ridiculum id uitæ genus pro causa agnoscent. Quodsi enim molliusculus eiusmodi homo subinde tantummodo pessimam hanc tolleret consuetudinem, & corpus sensim sensimque liberiori aëri exponeret; tunc absque ullo medicamento rum usu tales & longe grauiores cessuri essent adfectus.

Etus. Vnicum saltem de felici huiusmodi curatione in medium hic proferre lubet exemplum. Theologus quidam, qui adhuc in viuis est, suafu ac confilio vxoris suae, haud dissimili, ac diximus, modo, nimis scrupulose a libero aëris accessu corpus defendere cogebatur; quo fine eum, praeter valde onerosum amictum, continuo in museo, quouis anni tempore ianua fenestrisque duplicatis probe firmato, commorari oportebat. Verum enimvero perpetuo pruriginosa purpura scorbutica & haud raro exanthemate scabioso adfligebatur; qui molestus affectus, ceteroquin omnem respuens curationem, tamdiu substitit, donec mortua vxore, curiosa huius regiminis custodrice, vitae genus nonnihil mutauit, & hinc dein absque medicamentis cum pristina sanitate firmiorique valetudine in gratiam rediit.

§. II.

Praeter ea ex opposito quoque elucet, tantum abesse, vt aër liber decensque frigus corpori nostro adeo sit infensum, ac eiusmodi, vti vulgo iudicatur, generet incommoda: vt potius quotidie vilioris sortis homines, qui ex inopia neque vestibus satis a frigore se defendere, neque calidum eiusmodi regimen in conclauibus obseruare possunt, multo firmiores, nec tam facile, sicuti teneriores, morbo correptos animaduertamus. Rusticorum, & praecipue nostrorum salis coctorum infantes optimum luculentissimumque nobis hac de re praebent exemplum. Isti enim a tenerrima pueritia quouis anni tempore, vel absque omni, vel saltem linteo vestimento

B

mento

mento induci incedunt. Quis vero obseruauit, liberam transpirationem ab aëris mutationibus adeo frequenter in iisdem supprimi, eosque hac de re catarrhis aliisque huius generis affectibus vexari? Perpetua fere fruuntur sanitate, eorumque corpora sensim adeo fiunt robusta, vt nunquam, nisi a grauissimis addici queant caussis. Cum e contrario effeminati eiusmodi homines, quos antea attingimus, a qualicumque nubecula, vt aiunt, praetereunte laedantur, & hinc quoque perpetuo quasi repraesentent thermomeron. Simulque & id eo magis exemplo paullo supra (§. I.) adducto videtur confirmari: dum nimirum isti, si a pristino nimis curioso regimine iterum abstinant, non ab inductis solum additionibus liberantur, sed & eo vegetiores robustioresque euadunt.

§. III.

Ex his igitur obseruationibus (§. I. II.) haud improbabili colligi potest coniectura, soli isti scrupulosa corporis a libero frigidoque aëre praeseruationi hanc inconstantem imbecillumque sanitatem, quae in iisdem mortalibus animaduertitur, esse tribuendam: seruato enim hoc regimine debilitas quoque persistit, immo aliquo modo augetur; neglecto vero sensim sensimque etiam imminuitur, & valetudo dein redit firmiter confirmatiorque. Ex altera vero parte eo clarior haec euadit veritas, quum in iisdem subiectis, quae se non admodum circumspicte aëris iniuriis exponere & magis nudi, quam tecti, incedere solent, continua fere vigeat sanitas.

§. IV.

§. IV.
Verum enim vero, quamvis haec probabiliter & a posteriori, quod Philosophi aiunt, saltem appareant: singula tamen plurimis quoque rationibus, partim ab ipsis variis aëris externi atmosphaerici viribus physicis atque effectibus, partim a structura actionibusque corporis nostri, imprimis autem peculiaris texturae cutanae, &, quam producit, transpirationis insensibilis conditione desumptis, luculentissime possunt confirmari. Haec ideo in praesenti tractatione breuissime prosequemur, multiplices deinde noxas, ab eiusmodi scrupulosiori corporis ab aëre frigido defensione oriundas, facillime ex ante demonstratis euolaturi.

§. V.
Antequam vero rem aggrediamur, prae omnibus quaedam praemitti oportet generaliora, quo eo clarius dein de sententiae nostrae veritate conuinci queant lectores. Neminem fugere potest, cuiusque corpori propriam tribui atmosphaeram; hanc autem non simplex solum illud corpus fluidum, pellucidum, mobilissimum atque elasticum, ubique corpora nostra ambiens, quod vulgo aëris nomine physici designant, constituit; sed & verissime adfirmari potest, ipsam hanc atmosphaeram infinita aliarum particularum multitudine esse referam. Quorum quidem elementorum differentias specificas in praesentiarum, cum neque ad nostrum scopum vergant, neque arcti paginarum limites permittant, haud inquiremus atque definiemus. Sufficit haec tria tantummodo eorum genera, nimirum

mirum ignem, aquam atque terram, ad quae omnes istae alienae partes, in aëris interstitiis haerentes, commode possunt referri, breuissimis subiicere. Ex harum enim varia coniunctione atque mixtione multiplices quoque aëris atmosphaerici in corpore humano oriuntur effectus, simulque diuersae denominationes. Exinde enim aër calidus, temperatus, frigidus, ficcus, humidus, grauis, leuis, purus, impurus &c. a physicis appellatur.

§. VI.

Tantum vero abest, vt quaeuis aëris constitutio nostrae sanitati possit esse conueniens; vt potius quaelibet alios diuersosque in corpore humano producat effectus. Nostrarum itaque est partium, expedire nunc curiosius, quatenam illarum salutem damnumue corpori humano sit illatura. Quoniam autem nostrum argumentum praecipue in calido ac frigido saltem versatur aëre; haec quoque species eo exactius a nobis erunt pertractandae. Iam vero Physiologi tam experientia, quam ratiociniis demonstrant, aërem atmosphaericum semper frigidiorum esse oportere, ipso naturali corporis humani calore. Nam cum, propter continuum progressuum motum, humores nostri magis magisque rarefiant, id est a calore resoluantur atque expandantur, sequitur, vt necessario rursus condensatione egeant. Hanc vero in pulmonibus ope aëris atmosphaerici, ipso sanguine frigidioris, fieri debere, iam dudum cognitum atque demonstratum est. Quando igitur aër atmosphaericus vitali corporis nostri calore esset calidior; tunc refrigerium hocce fieret

fieret minori in gradu, eamque ob causam eo magis resoluerentur humores, sanguinisque quantitas, e dextro cordis ventriculo eiacularata, a sinistro minus capaci, haudquaquam recipi posset. Qui peruersus circulationis status vel suffocationem, vel vaporum pulmonalium raptionem certissime esset inducturus. Praeter haec maiore calore praesente, reliqua quoque corporis humani vasa magis expanduntur, praesertim vero ea, quae immediate ab aëre continguntur; cuius generis sunt, quae in externo corporis ambitu sita deprehenduntur; quae de re debitae earum functiones minus rite expediteque possunt absolui. Humor enim resolutorum maior fit affluxus, ergo & maior peripherica excretio; vnde demum exhalatis tenuissimis subtilissimisque particulis, sanguinis massa, salis, acrem, spissamque acquirit mixtionem.

§. VII.

Quanta vero a calido aëre expectanda est noxa, tanto maior cerro subsequitur, si ille simul aquosis impraegnatus est particulis. Primo enim aquosum illud principium, propter grauitatem specificam, externis adhaeret partibus, easdem emollit, relaxat decentique priuat resistetia; qua demum ratione maior omnino versus peripheriam sanguinis fit congestio. In promptu igitur est iudicandum, quae propter eodem regnante aëre calido-humido, homines vtpurimum, quoad externum habitum, appareant tumidi, rubicundi atque largo in quibusuis partibus madore perfusi. Secundo vero ex physicis simul palam est principis, humidum aërem quo-

que minus esse elasticum. Cum autem ad respirationem & sanguinis per pulmones circulationem rite absoluendam illa sit necessaria, hinc non potest non, quin & istae functiones aliquo modo turbentur atque violentur.

§. VIII.

Contra ea longe alia sub aëre temperate frigido in corpore humano eueniunt phaenomena. Igneis enim particulis magis deficientibus, huiusmodi aër minus quoque est rarefactus, proportionataque gaudet elasticitate. Solidis ergo decentem praebet cohaesionem, atque resistentiam neque auctam, neque imminutam; fluidis vero, dum particulas aëreas, in humoribus contentas, nec nimis rarefacit, nec nimis condensat, conuenientem conciliat fluiditatem. Quibus praesentibus dein proportionata fit actio solidorum in fluida ac fluidorum in solida; quippe quae non periphericam solum, sed & reliquas se- & excretionem efficit liberiores expeditioresque. Cuicumque ergo facili apparebit negotio, hanc aëris constitutionem nostrae sanitati maxime esse conuenientem. Praeprimis vero ea excretionem periphericam insigniter adiuuat; iusta enim quantitate tantum humidi exhalantis recipit, quantum continuo e corpore exterminatur atque remouetur: & teste SANCTORIO atque KEILIO, multo magis dicto aëre regnante, quam calidiori, robustum perspirat corpus. Haud itaque absolum videtur celeberrimi cuiusdam Medici Vitembergenfis consilium, tempore scilicet hiemali, nisi gelidissimus regnaret aër, hypocaustum minus, aut si summa vrgeret

geret necessitas, admodum temperate esse calefaciendum.

§. IX.

Videamus ergo nunc, cuius generis atque temperaturae atmosphaeram isti sibi efficiant comparentque homines. Qui, dum partim operosiores atque calefacientem sectando amictum, partim in conclavibus cubiculisque latitando, nimis anxie ab aëre libero remotis,

vitant sulti vitium, in contraria currunt.

Cui instituto, ut satis faciamus, interest nostra, paucis expedire, quales primo eiusmodi sint eae atmosphaerae nostrae mutationes, quae generatim a perspirabili humanorum corporum vapore producuntur; secundo vero, qualia exinde accedant phaenomena, si a scrupulosa aëris in eodem statu conservatione idem hoc fluidum transpirabile & diutius in atmosphaera retinetur, & hinc simul maxime augetur accumulaturque. Verum enim vero, anteaquam haec distincte possunt exponi, brevissime ipsius huius fluidi halituosi excernendi rationem mixtionemque explicari oportet.

§. X.

Intuentibus nobis plane singularem artificiosissimamque cutis structuram, distincte observamus, eandem ex meris vasculis, tam arteriosis, quam venosis esse contextam; quorum alia tantummodo perreptant, alia vero osculis suis, instar tubulorum capillarum, in externam hiant substantiam. Ultima haec vascula a Physiologis nunc ad duplicem iterum

rum rediguntur classẽm: aliam nimirum arteriolas excretorias complexam, aliam autem venas resorbentes comprehendentem. Prioribus periphericam debemus transpirationem. In externo enim ambitu, tanquam omnium maximo organo secretorio, superfluae partes aquosae, terrestres, salinae atque sulphureae, a massa sanguinea per validam solidorum actionem liberatae, instar fumi siue halitus e tubulis istis protruduntur, ac sensim sensimque ab aere ambiente resorbentur atque recipiuntur.

§. XI.

Quodsi ergo isti vapores excrementitii re vera resorbentur atque aeri commiscuntur, haud obscure dein cuique erit diiudicandum, quot varias diuersasque ipse aer atmosphaericus, corpora ubique ambiens, a tot diuersarumque alienarum particularum ex animantium corporibus emanantium, colluue perpetiatur mutationes vicissitudinesque. *Primo* enim ipse hic aer, tanquam corpus animali calore paullo frigidius, partes inflammabiles corporum animalium promte imbibit *a)*, & hinc paullo calidior, adeoque & rarefactior minusque elasticus euadit *b)*; dein quoque plurimas, quae exhalando prodierunt, particulas aquosas, terrestres, salinas, oleosasque, ad motum intestinum putredinosum maxime procliuẽs, absorbet, eaque ratione tam elasticitatis suae, quam ponderis respectu mutatur; *tertio* vero, si vltimum hoc, nimirum pondus, singulatum spectamus, dictis a causis semper superiori aere speci-

a) Conf. HAMBERGERI *Elem. physic.* itemque *Physiolog.*

b) *Ibidem.*

specificè grauius, densius impuriusque euadit corpus.

§. XII.

Praesentibus igitur iisdem diuersi generis particulis, quibus atmosphaericus aër impraegnatur atque inquinatur, fieri non potest, quin maxima ex parte eiusdem natura, proprietates, virtutesque inuerantur, si ad haec inclusus diutius sine motu asseruatur. Sola enim diuturna aëris quiete, vt Physici plurimis euincunt experimentis, fere omnis perit elasticitas, vel ita tamen imminuitur, vt actionibus in alia corpora exferendis edendisque minus idoneus aër euadat. Quae naturalis aëris indoles eo magis peruerteretur, si motus intestinus tot tamque diuersarum molecularum, ex variis elementis constantium, & copiose in eiusmodi aëre incluso volitantium, aërea elementa dissoluendo, nouam inducit crasin, atque id eo magis, quo imminutor motus aëris localis, quem dicunt, siue progressius est, & quo copiosiores praesto sunt particulae inflammabiles, aërem atmosphaericum calefacientes atque expandentes.

§. XIII.

Cuncta haec vero recensita vitia (§. XII.) eo maiori nunc in gradu aërem inquinabunt atmosphaericum atque corrumpent, quo arctioribus limitibus spatium, in quo aër inclusus retinetur, est circumscriptum, & quo copiosiora simul adsunt corpora, exhalationes vaporesque in illud emittentia. Quae, quantaquanta est, aëris corruptio eo grauior certiorque euentura est, quo calidior & ad

C

intesti-

intestinum motum putredinosum atque resolutorium proclivior eiusmodi vaporum est natura. His enim simul & semel praesentibus, eo citius noxium subsequi oportere effectum, palam atque in aprico est. Atqui hoc ipsum est, quod eiusmodi viuis ambulantis vaporariis, de quibus in praesenti sermo est, perpetuo accidere, nunc porro dabimus demonstratum.

§. XIV.

Primo enim, eos si intueamur homines, eiusmodi densioris texturae, v. c. pelliceis, &c. vestimentis se involventes, iudicatu facillimum est, aërem atmosphaericum, qui corpori eorum interiorique vestium superficiei interiacet, mox dicta haec vicia (§. XIII. & XIV.) esse suscepturum. Hac enim peruersa vestitus ratione istiusmodi molliusculi aliosque homines, dum, pessimo more, arctius vestitu se implicant, non solum aëri interposito minus relinquunt receptaculum, sed & vaporibus, per transpirationem abeuntibus, eo magis in eodem accumulandis, praebent ansam. Cuius rei ratio satis est manifesta. Namque cum vestimentorum filamentum pellium fibrae, tum minimae puluillorum plumae, ita sunt constitutae, ut aquosas ex aëre interiecto moleculas promte imbibant, & perinde intumescere incipiant; qua demum intumescencia pori intermedii, e quibus aliqua aëris portio egredi posset, perfecte obstruuntur atque occluduntur. His vero tandem accedit, quod ipsa haec vestimentorum filamenta, posteaquam satis abunde iisdem vaporibus sunt saturata, nihil amplius humorum ex aëre

aëre interiecto attrahere atque absumere possunt. Colliguntur ergo in eodem spatio qualescunque isti vapores e corpore secedentes, ac diuersimode aërem dein atmosphaericum inquinant. Silentio hic praetermittam ex ipsis iisdem vestimentis saepenumero particulas inflammabiles atque salinas, a fluido transpirabili solutas conceptasque, in eandem simul deferri atmosphaeram. Inprimis vero in exemplum pelles citandae sunt, vestium loco habitatae, utpote quae intolerabilem spargunt foetorem. Qua ex parte etiam interdum fit, ut eiusmodi vaporarii ut plurimum perfecte hircum aut nescio quid? oleant; manifesto argumento, aliquas simul particulas, a calidis vaporibus liberatas, in aërem transiisse inclusum, easque ceteris e corpore exhalatis se commiscuisse. Pari ratione huc quoque referenda sunt indusia, aliaque linteamina diutius gestata, fordiumque plena, quae itidem plerumque efficiunt, ut

gravis hirsutis cubet hircus in alis.

§. XV.

Quantopere vero isti, onerosum eiusmodi amictum gerentes, perperam suae, qua vescuntur, consulunt aurae, ac sibi hac de re multiplicia pariunt incommoda: nam ridicule profecto, eadem praepostera peruersaque opinione occoecati, aberrant ac similes producant effectus, qui eandem auram intra cubilia atque hypocausta arctius diutiusque coërcent & ab omni pene aëris externi commercio accessuque defendunt; vel hiemali inprimis

tempore nimis calidum regimen sectantur. Namque hoc pacto non ea solum generalia (§. XII.), de quieti inclusive aëris depravatione demonstrata, oriuntur damna, sed facili modo iisdem atmosphaera quoque corrumpitur inquinamentis paullo ante (§. praeced.) commemoratis; variae enim illae res circumstantes, quas exposuimus, maxima ex parte inter se conveniunt. Quam brevi tempore arctum hypocausti spatium eiusmodi vaporibus diuersae indolis atque naturae non potest repleri? quo copiosiora enim adsunt corpora exspirantia, & quominus illud simul, in quod exhalant, est spatium; eo citius aër inclusus alienis moleculis impraegnatur. Atqui vero in tale conclauē non proprium corpus solum diuersas, inauram mittit particulas copiosissimas (§. X.), sed vnum quodque etiam animalium ceterorum, inanimatorumque corporum in eo praesentium, v. c. canes, feles, cibi, potulenta &c. suum quoque contribuunt symbolum. Qualis ergo a tot & diuersis commixtis accumulatisque particulis progerminet aëris constitutio, quilibet satis superque sensibus cogitationeque percipere potest. Nam squalidus nauseosusque odor, vix liberam spirandi facultatem permittens, ianuam eiusmodi vaporarii aperientibus copiose obuiam venit, &, cum per tempus ibidem commoramur, vestibus ita se insinuat, vt multo post foetidissimum adhuc spargant odorem. Ante omnia vero quam maxime haec singula eo peiora euadunt atque deteriora, si, vt solent hi homines, hypocausto simul calefacto, aërem hunc inquinatum odoriferis corrigere

rigere

rigere intendunt suffitibus, & hac de re accensis variis resinis vegetabilibus, oleosis & resinosis particulis refertis, frequenter copioseque perfundunt cubilia; antea vero, fenestris ianisque apertis, externo aëri liberum haudquaquam permittunt accessum. Sic enim eo facilius particulis iisdem diversae indolis atque naturae ad morum intestinum putredinosum atque resolutorium, & hinc quoque maiorem aëris depravationem sternitur via, ut sensim pedetentimque humanae machinae perpetuo euadat inconuenientior damnosiorque.

§. XVI.

His itaque cognitis atque perspectis, ipsa rerum series nos iam arcessit, ut demonstremus noxas, in corpus humanum, nimis scrupulose curiosaeque ab aëre externo frigido defensum, redundantes. Atqui haec damna, quae passim iam innuimus, ad triplex inprimis reducemus genus. Primum consistit in inspiratione & retrocessione seri excrementitii, partim ipsius eiusdem corporis, partim quoque alius & plane peregrini, in atmosphaera inquinata haerentis (§. XIII. & XIV.). Constat enim, haud minorem in quocunque corporis puncto adesse vasculorum inspirantium, quam expirantium numerum c). Quodsi nunc a calido & humido aëre oscula haec nimis relaxantur; tunc, decenti tono ablato, expiratae partes, sudoris aut madoris instar diutius in corporis superficie haerebunt;

C 3

c) Confer. D. Abraham KAAV *Perspiratio dicta Hippocrati,*
& Bernhardus ALBINVS *de Poris corporis humani.*

& hinc non eo maiorem solum relaxationem producent, sed successiue quoque in ea oscula aperta rursus penetrabunt *d*). Reliquae vero impurae in aëre contentae particulae itidem facillime cum humido transpirabili confluent seque commiscebunt, hacque ratione secundum eundem modum in humanum suscipientur corpus. Resorptis ergo & ad massam sanguinis iterum delatis iisdem particulis, quae iam iam, ut ut superfluae, e corpore fuerunt eductae, fieri non potest, quin sanguinis moles in dies maiores capiat augmentationes, simulque suam ordinatam amittat blanditiem atque crasin. Praesupposita autem toni laesione, solidorum quoque actio in fluida diminuitur; id quod si fiat, humorum per vasa retardatur progressus, sanguinisque particulae minus, quam par est, inter se atteruntur atque resoluuntur, ita, ut serosa pars excernenda ab aliis haud liberari, multo minus vero vasis demandari possit exspirantibus. Satis luculenter ergo apparet, feri huiusce inspirationem siue retrocessionem magnam inducere noxam, nimirum spissitudinem omniumque humorum indolem depravatam.

§. XVII.

Alterum vero horum damnorum genus, iisdem erroribus commissis contractum, illud ipsum constituit, quod tam solícite auertere eiusmodi homines intendunt. Eorum enim sententia in eo versatur, ut tantum, quantum fieri possit, corpus in

conti-

e) Conf. *Ger. van SWIETEN in Commentar. in BOERHAAV. Aphorism.*

continua satis larga conferuent perspiratione, & omnia, hanc qualicumque modo sufflaminantia, curiose euitent. Atqui iisdem circumstantiis inprimis imminuitur haec atque perturbatur. Namque, uti Physiologi clarius demonstrant, duo palmaria ad eandem rite absoluendam requiruntur momenta; partim, ut vasa decens possideant robur atque tonum, cuius ope nimirum moleculae resolutae liberataeque protrudi queant; partim, ut aër ita sit constitutus, quo totidem particulas absorbeat, easque in interstitia sua recipiat, quot continuo e tubulis cutaneis capillaribus exhalare solent *e*). Iam vero haec nobiscum pensitantibus, facili negotio clarum perspectumque esse potest, eiusmodi vitae genus Sanctorianam perspirationem quam maxime omnino perturbare, haudquaquam vero promouere. Primo enim humidus simulque calidus aër, tale corpus ambiens, iustam vasorum exhalantium tollit tensionem, quo facto sanguis in eorum extremitates non eo, quo par esset, nisi irrumpere potest. Porro vero aër atmosphaericus tot tamque diuersis particulis iam iam refertus atque impraegnatus est (§. XI.), ut certe nihil amplius in interstitia recipere possit, & corpus sic, quasi in proprio vaporum, de ipsorum huiusmodi vaporariorum corpore exhalantium, balneo haereat. Ex quibus denique euenit, ut talia corpora madore semper sint persusa, primoque intuitu liberius succedere transpiratio videatur. Verum enim vero, ratio eiusdem madoris praecipue latitat in aëris constitutione

e) Conf. HAMEBERGERI *Physiologia medica* §. 537. 538.

tionem f). Quodsi enim halituosi humores non statim ab aëre ambiente absorberi possunt, tunc in ambitu corporis illos in minimas roridas abire guttula, satis nonnunquam visibiles, oportet. Ad haec vero ipsa quoque canaliculorum cutaneorum expirantium debilitas atque infracta systole efficit, ut tardissime hoc iter prodituri in auras humores absoluant, & deficiente vasorum impulsu, in corporis superficie collecti in guttulas coalescant.

§ XVIII.

Quod demum tertium horum damnorum genus concernit, illud praecipue naturalem respirationis ordinem salutaesque illius effectus perturbat laeditque. Partim enim priora (§. XVI. & XVII.) commemorata damna, dum excrementitios succos in corpore humano augent, sanguinisque & humorum progressui remoram iniiciunt, ipsos motus musculorum, respirationis negotio interuenientium, difficiliores impeditioresque reddunt; partim vero aër eiusmodi vitiosus, impurus, vappidus, adeoque omni pene elasticitate sua priuatus, praetereaque calidus, quem eiusmodi homines vaporarii hauriunt (§. XIV. & XV.), neque efficax satis est ad superandum promte facillimeque aëris externi, in pulmonis latibulis haerentis, renisum, neque sufficiens sanguini pneumonico, per arteriolas pulmonales adfluenti, refrigerium inducit. Hoc vero effectum deficiente, cum tamen circularis motus continuetur, calor semper magis magisque augetur; hinc sanguis nimium expanditur, ut in sinistram cordis

f) Conf. HAMBERG. *Physiolog. medic.* §. 539.

cordis ventriculum a dextro eiaculata quantitas recipi haud possit. Accumulatur itaque in venosis pulmonum vasis, minori prae arteriis suis, infueto alias ordine, diametro praeditis g). Proinde ergo sanguini liber denegatur transitus, adeoque etiam ingressus in cor, quo facta diastole &, quae cum hac conspirat, utriusque ventriculi systole insigniter laeditur atque turbatur. Quoniam vero validus hic motus ad omnes requiritur actiones rite in corpore perficiendas: cuiuslibet palam est, & eo respectu machinae satis notabile inferri damnum. Taceo, quasdam earundem particularum alienarum, in aëre praesentium, eodem quoque modo ad massam deferri sanguineam, simulque & ibidem partes quasdam fecernendas retineri. Namque ut in epidermide, ita quoque in epichelio, plures, tam exhalantes, quam inspirantes tubuli reperiuntur h).

§. XIX.

Sed dum specialiora, quae inde (§. XIV-XVIII.) emergunt, damna recensenda suscipimus, anteaquam commentatiunculae huic nostrae imponitur finis, operae habebimus compendium; quandoquidem bina priora, quae paullo ante generatim attigimus, detrimentorum, a nimis scrupuloso calidoque regimine oriundorum, genera eosdem producant effectus. Namque & exspiratio tenuioris illius roris, quem perpetuo ac iugi motu e spiraculis

D

lis

g) Conf. HAMBERGERI *Physiolog. med.* §. 131. n. 3.

h) Conf. D. Abraham KAAV *de Perspirat. dicta Hippocrati*, Cap. VI. II. HAMBERGERI *Physiolog. medic.* §. 511. 512. 131.

lis cutaneis emitti oportet, suppressa, & inspiratio eiusdem liquidi subtilioris iusto copiosior auctiorque excrementitiam feri sanguinisque portionem in corpore humano retinet accumulaturque: simulque extremos canalium villos vehementer emollit, relaxat debilitatque. Hinc non solum porro liberior humorum per vasa motus imminuitur atque retardatur, verum etiam, ob vitales succos ad maiora vasa redundantia, adeoque difficillimum eorumdem in tubulos minimos se- & excretorios ingressum, variae particulares oriuntur congestiones, foecundae febrilium motuum aliorumque malorum matres. Inprimis vero caput atque pectus, partim ob maiorem vicini cordis vim, partim ob laxitatem ipsius ab aëre humido & calido *diuisus* inductam, ab irrudentibus humoribus maxime petuntur atque infestantur. Ea de causa, si actiones spectemus animales mutatas peruersasque, oritur grauitas capitis mentisque torpor, ad reliquum quoque vniuersum progrediens corpus, lassitudinemque & languorem producat; si vero vitalium functionum intueamur laesiones, euenit inde inaequalis humorum motus, calor lentus & febrilis, cum extremarum partium refrigeratione, vt mox commemoranda respirationis vitia iam silentio praetereamus; in actionibus naturalibus denique vbiuis maximae accidunt perturbationes, verbi causa, digestio ventriculi & intestinorum deprauata, chylificatio, sanguificatio, nec non omnes in genere se & excretiones laesae viciataeque.

§. XX.

Peculiares specialissimique ex solidorum fluidorum.

dorumque hac depravatione, imprimis vero ex fluido sanguineo, ad partes quasdam debilitatas congesto delatoque, progerminantes affectus, facillimo modo ex antea commemoratis possunt erui atque deduci. *Primo* enim sanguis hic spissus atque acris (§. XVI.), si versus caput, ab aëre ambeunte immediate tactum, eoque ipso prae omnibus relaxatum, congeritur, tunc vasa eiusdem non solum, propter nimiam expansionem, tono ac robore decenti priuantur, quo facto languidius dein procedit transitus; sed facile quoque ad subsistentiam atque accumulationem, tam sanguineorum, quam ferrosorum humorum suppeditatur pabulum. Hinc ergo evenit, ut eiusmodi homines continuo fere capitis dolore, aurium susurru, oculorum lippitudine, coryza, odontalgia, glandularum colli tumoribus &c. corripiantur infestenturque. *Secundo* vero si magis in vasis pulmonalibus, vel aspera arteria subsistit, oriri solent raucedines, tusses, pectoris a mucida colluvie oppressiones, & huius generis plura incommoda, quae singulatim sumta aërem viscidumque sanguinem, ad partes easdem, a calido & humido eiusmodi aëre debilitatas, congestum, solummodo pro causa accusant. Porro consueti eorundem subiectorum rheumatici & arthritici dolores eidem causae haud iniique suos quoque debent natales. Redundante enim acri viscidoque sanguine, tenerrima earundem partium vascula ultra modum distendi expandique necesse est. Pari ratione ab ista induceta plethora, & sanguinis qualitate vitiata, sulphureo-salina spissaque, ortum quoque trahunt erysipelacei, purpurae,

racei, scabiosique cutis affectus, eiusmodi subiectis pellitis incarceratisque adeo solemnes atque frequentes. Plura hic, si arcti paginarum limites illud permetterent, in medium proferre possemus exempla, eadem vberius illustrantia confirmantiaque. Quinam alias magis, ac nobiliores, eiusmodi regimen sectantes, erysipelate, purpurâ chronica, scabieque pruriginosa vexantur? Eorum infantes, quos infano nonnunquam amore tam sollicitè a frigidi aëris, & hinc, ut ipsimet opinantur, a mortis accessione defendere atque arcere nituntur, fere continuo achoribus pruriginosaque efflorescentia laborant.

§. XXI.

Tertio denique damnorum generi, quod in respiratione singulariter laesa constituimus, plurima quoque singularia & subseciva subsunt mala, quae partim ad mutatum turbatumque sanguinis pulmonalis motum pertinent, partim ipsi cordi trans-euntique per illud sanguini varias infinitasque excitant turbas. Dum itaque primo sanguis in tubulis pulmonum arteriosis, ob transpirationem imminutam, accumulatur, neque porro, ut est inidonea aëris huiusmodi intemperies, satis refrigeratur & hanc ob causam incapaciores prae arteriis venas distendit atque infarcit; oriuntur inde inflammationes horum vasculorum aliorumque cum iisdem coniunctorum, quas pleuritis & peripneumoniae nomine Medici complectuntur. Ex eodem quoque fonte fluunt porro haemoptyses subsequentesque affectus, v. c. infarctus, topi, scirrhi, vlcera, aliaque
id

id genus mala pulmonum. Dein etiam ab iisdem his vasculis, tam vehementer distentis, dicati respirationis negotio nervi musculique, e. g. phrenici, diaphragma, intercostales, &c. ad spasticas irritantur contractiones, singultuum, oscitationum, tussum, asthmatum convulsiuorum, &c. foecundas procreatrices. Alter autem, quem iam indicavimus, effectus, qui motum sanguinis per cor corrumpit & tantum non sufflaminat, non solum sanguinem in dextro cordis ventriculo insigniter cogit atque accumulatur, verum etiam minorem vitalis huius liquoris copiam ad sinistri ventriculi cavernam transmittit: ex quo cordis palpitationes, polyposa sanguinis coagula &, ob turbatam simul singularem ipsius cordis transpirationem, saepenumero pericardii hydropes oriuntur. Ex quibus omnibus haetenus (§. XVI-XX.) disputatis Lectorem intellexisse oportet, quanta illorum sit dementia, ne dicam furor, qui sanitatem, dum conservare volunt, initis plane contrariis rationibus infringunt, imo saepius profus evertunt. Vere enim illis acclamari potest illud *Poëtae*:

Hoslem quem fugeret, se Fannius ipse peremit:

Hic rogo, non furor est, ne mori, mori?

S. D. G.

D 3

NOBI-

NOBILISSIMO ATQVE DOCTISSIMO
CANDIDATO

S. P. D.

ANDREAS ELIAS BVCHNER,

REGIAE FRIDERICIANAE H. T. PRO-RECTOR.

SI cui vnquam supremos in arte salutari honores cum integerrimo animi adfectu gratulatus sum, PRAESTANTISSIME CANDIDATE! TIBI profecto, post tot varios casus atque discrimina rerum ad eodem iam capessendos aspiranti, hoc ipsum officii sum praestiturus. Morum enim insignis elegantia, ingeniiue TVI alacritas, & iudicii exactior promptitudo, hoc quaecunque testimonium non requirunt solum, sed postulant vere exiguntque. Accedit praeterea, quod, cum per duo iam continuos annos non solum omnium maxime sedulus auditor singulis meis praelectionibus interfuisti, verum etiam inter varias occupationes, & publicas, & domesticas, constans fere comes mihi adhaesisti, non videam, a quo accurarius magisque conspicuum profectuum TVORVM, in scientia medica adquiretorum, testimonium possit expectari. Proinde, nisi in praesentiarum longe occupatissimus essem infinitisque & Academiae & Ordinis nostri negotiis implicatus distraherer, habuisses, supremam iam conscensurus cathedram, qui hucusque comes mihi fuisti, me quoque comitem & publicum eruditionis TVAE, in publicis solennibusque certaminibus vberius iam antea declaratae, testem. Ne quid vero amoris erga TE meo deesse videatur, hoc precibus TVIS quam lubentissime dedi, vt amicum in specimine TVO inaugurali defendendo me habiturus sis aduersatorem. Ceterum vero, cum propensum in TE animum meum nosti, vota, pro felicitate TVA nuncupanda, paucis expediam. Adspiret quibuscunque TVIS ausibus, vbicunque terrarum sis commoraturus, diuina clementia, TEque parentibus TVIS carissimis gaudio delictisque patriae ornamento, aegrotis solatio, tibi que ipsi honori esse iubeat. Vale, & si quaeuis TIBI, vti animatus voueo, ex voto aninique sententia succedunt, mei quoque memoriam absens interdum recolere non intermitte. Dab. Halae Magdeburg. d. XXV. Septembr. MDCCCLVIII.

NOBI-

NOBILISSIMO ATQVE DOCTISSIMO
DOMINO CANDIDATO,

S. D. P.

PRAESES.

Dum de corpore humano scrupulose ab aëris frigidi accessione defenso disputas; in mentem mihi insidit, dari morbos quam plurimos, in quibus sudores spontanei, durante morbo haud exigua corpori adherentes incommoda, neque suppressendi, neque calido augendi regimine, sed placide tollerandi & prudenti ratione moderandi sunt. Huc pertinent sudores critici, quibus acuti solvantur morbi, atque ex chronicorum numero, intermittentes praecipue referendae febres, quarum paroxysmi sudoribus finiuntur. Si vero unquam alibi, certe in purpura regimen diaeteticum esse debet temperatissimum. Ex eo enim tempore, quo infelici sub fidere in Saxonia potissimum purpura, praesertim alba, commune quasi symptoma plurimarum puerperarum, sese manifestavit: observatum fuit, a repentinis commotionibus, materiam subtiliorem fermentescentem, reliquae mixtionis integritati inimicam, & generatam & auctam fuisse. Solent vero inter alia eiusmodi inducere exaestuationes, nimius alexipharmacorum calidorumque diaphoreticorum usus, infusa calida, copiose hausta, regimen sudoriferum coactum; utpote quibus maior partibus solidis inducitur debilitas, materia morbifica cum febre auctur, exanthemata ad peripheriam corporis inuitantur, eorundemque recessioni facillima suppeditatur ansa. Tutissima igitur incedunt via, qui tam in tuenda sanitate, quam etiam curandis morbis, placidum regimen diaeteticum eligunt, & ad insensibilem potius transpirationem, quam sollicitam aëris per tegumenta exclusionem respiciunt. Huic viae insistendum esse, optime docuisti in Dissertatione solempni, docte & proprio, ut aiunt, Marte, a TE elaborata. Quod ipsum singulare profectum TYORVM in medicina acquiritorum specimen certam

certam facit spem, TE illud quoque absque praesidio esse defensurum, insimulque expectationem, quam de TE gratiosus concepit ordo, abunde confirmat. Ex quo enim Fridericianam salutasti, ex illo quoque omnibus celeberrimis eiusdem Professoribus innotuisti, nec alio nomine, quam diligentia indefessa, praeclara ingenii indole, morumque probitate. Accipe nunc, praemii loco, summos, quos TIBI gratulor, decretos honores, hisque ornatus quocumque TE TVAQVE fata vocauerint, res TVAS in summi Numinis gloriam, TVI nominis honorem, & plurimorum aegrotantium salutem perage quam felicissime: De meo autem in TE propenso animo dubitare noli. Vale. Scrib. Halae d. XXV. Septembr. MDCCLVIII.

PRAENOBILISSIMO ATQVE DOCTISSIMO
DN. CHRISTOPH. ERNEST. GROSSIO
 HONORVM MEDICORVM
 CANDIDATO DIGNISSIMO

S. E. O.

IOANNES IOACHIMVS LANGE

MATH. PROF. PVBL. ORD. ACAD. IMPER. NATVR. CVRIOS.
 ET REG. BORVSS. SCIENT. COLLEGA.

Cum iam in eo sis, vt egregie peracto stadio academico honores in Medicina summi ex merito Tibi conferendi sint; non possum quin litteris hisce animi erga Te mei publicum exhibeam testimonium. Facili negotio illos inter reliquos academicos discernimus, qui suauitate morum, mente erecta, sincera & ad virtutem composita, qui indefesso litterarum studio, prae reliquis eminent, & gaudemus si eos reperiamus, quos ad vtilitatem publicam promouendam omnibus subsidiis instructos videmus atque eo sedulo allaborantes, vt indies litterarum & virtutum augmenta capiant. Ego vero simul ac haec omnia in te coniuncta intelligerem, Te diligere ita in-
 cepi

cepi, vt Tibi ipsi & publico insignem hanc felicitatem maximo-
 pere gratularer. Cum vero his omnibus accedat, quod singu-
 lari Tua humanitate & studio in me meosque me Tibi pecu-
 liari ratione deuinctum reddideris, multas sane rationes ha-
 beo, quare Tibi bene velim. Vota autem mea non eam Tibi
 exoptant felicitatem, quae incerta & ambigui euentus est; sed
 cum fiducia Tibi pollicentur patronorum fauorem, vt occasio
 & locus Tibi concedatur, pro insigni, qua polles in arte me-
 dica dexteritate aegrotos subleuandi atque dum aliis inferuis
 Tua quoque commoda promouendi. Adsit summum Numen
 omnibus Tuis laboribus eosque felici successu coronet. Vale.
 Dabam in Regia Fridericiana die XXII. Sept. MDCCLVIII.

PRAENOBILISSIMO DOCTISSIMOQVE VIRO,
CHRISTOPH. ERNESTO GROSSIO,
 SVMMAE DIGNITATIS MEDICAE
 CANDIDATO DIGNISSIMO,
 AMICO PLVRIMVM DILECTO,

S. P. D.

PETRVS IMMANVEL HARTMANN,
 MEDICINAE DOCTOR, ACADEMIARVMQVE CAES. NAT. CVRIS:
 ET ELECT. MOGVNT. ERFVRT. SCIENT. VTIL. SODALIS,

Quam in eo sis, AMICISSIME GROSSI, vt superbiam sumas
 meritis quaesitam, summosque adipiscaris medicorum
 honores, ad quos plurium annorum singulari industria incre-
 dibilique animi ad discendum ardore non minus, ac admirabili
 ingenii TVI felicitate maturoque iudicio tetendisti: profecto
 mihi ipse grauissime irascerer, nisi insigne illud gaudium,
 ex diei huius TVI festiuitate mihi enatum, publica quadam
 TIBI innosceret testificatione, animi simul mei prolixam erga
 TE voluntatem, quoad eius in tam leui tenuique pagina fieri
 E potest,

potest, locupletissime declaratura. Proinde licet haec longe
 occupatissimus scribam, & ipsa media nox exarandis litterulis
 sit impendenda, quibus ne momentum quidem diei vacat: ne-
 quaquam tamen deero huic officiorum generi, quod me aliqua
 tantum, quae partim de TE scire aliorum interest, partim ad
 nostram propius attinent amicitiam, calamo consignare iu-
 bet. Quodsi igitur primo pauca quaedam de meritis TVIS
 ad alios disputauero, ea animi mei id fieri integritate, vt a tur-
 pi adulatoris nomine alienissimus sim futurus. Namque si
 summam animi TVI in colendis studiis medicis philosophi-
 cisque alacritatem, ingenium felicissimum, industriam ex-
 quisitissimam, attentionem maximam, & perpetuam cum
 eiusmodi viris doctoribusque TVIS, a quibus proficeres,
 conuersationem, ipsum denique artis salutaris exercitium,
 quo iam per satis protractum temporis spatium perfundus
 es, strictim tantummodo attigero, neque in laudum TVARVM
 veritatem, neque in modestiam TVAM, neque in amorem erga
 TE meum videor mihi esse iniurius. Quantis vero progres-
 sibus vniuersam artem medicam fueris persequutus, *Magnifi-
 cus & illustres Ordinis nostri viri* luculentissimis testimoniis
 confirmabunt. Porro autem ex quo in meam venisti notitiam,
 elegantia morum TVORVM animique ingenuitas non solum ami-
 citiae inter nos mutuae, sed familiaritati quoque aperuit fores:
 vt pauciores praeterierint dies, quibus mihi tecum nullus fue-
 rit vsus. Hinc ergo intelligere potes, AMICORVM CARISSIME,
 quanta animi cum voluptate hos ipsos, quos mox capessurus es,
 honores TIBI gratuler, imposterum maiora adhuc emolumenta
 TIBI comparaturos. I ergo, felicibusque satis ex complexu
 meo dimissus vtere, resque TVAS ita age, vt splendidissimae TVAE
 familiae decori & ornamento, plurimis aegrotantibus solatio,
 TIBIQUE felicitati & emolumento perpetuo sis futurus. At
 profecto maxima nostrae amicitiae fieret iniuria, nisi mei quo-
 que, TE nunquam non amore prosequuturi, amicissimam gra-
 tissimamque memoriam conferues. Vale. Dedi Halae Magde-
 burgicae, d. VII. Calendar. Octobr. MDCCLVIII.

Endlich

Gnädlich reißt auch Zeit und Vorsicht Dich von meiner treuen
 Brust,

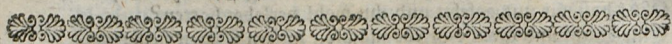
Die nur in den Freundschafts-Pflichten das Gefühl der reinsten Lust
 Für ihr höchstes Gut geschätzt. Nun verschwinden diese Freuden,
 Und die nahe Wehmut klagt über ein so schmerzlich Scheiden,
 Freund! Wie flohen sie, die Stunden, die wir zärtlich zugebracht
 Und die nie ein faul Geschwätze ekel und besleckt gemacht.
 Neigte sich auch ie ein Tag in die Dämmerung schwarzer Schatten,
 Ohne daß wir uns gesehn und ihn wohl verleben hatten?
 Eine Wahn und gleiche Triebe machten unsern Busen heiß;
 Denn das Kleinod Meditrinens unterstützte Müß und Fleiß,
 In ihr innres Heiligthum durch der Lehrer Mund zu bringen
 Und mit forschender Begier Kranz und Lorbeer zu erringen.
 Nun umglänzet Dich ihr Purpur und verlangt von meiner Pflicht,
 Daß die Freundschaft Deinem Ruhme noch die letzten Palmen bricht.
 Doch . . . erlaube diesmal, daß nur meine Flöten klagen
 Und Dir die Empfindlichkeit des lebendgen Schmerzes sagen;
 Da uns Glük und Gegend trennen, da die Hofnung sinkt und fällt,
 Daß vielleicht mein zärtlich Wünschen nie Dein Wiedersehn erhält.
 Meine Treue gegen Dich gründet sich auf reine Triebe,
 Diese, wo Du süßbar bist, fordern von Dir gleiche Liebe.
 Göt und Schicksal will uns trennen . . . Viele trifft ein ähnlich Loos,
 Die ihr Glück nur kurze Jahre in den Arm der Freundschaft schloß.
 Unfers Umgangs kleine Zeit ist die Wohlthat von zwey Jahren,
 Die uns durch Geselligkeit, Pflicht und Arbeit nützlich waren.
 Dieser Raum von unsern Tagen sey der Seele eingeprägt,
 Bis man unstre morsche Knochen zu dem Staub der Väter trägt!
 Die Empfindung ist zu groß und es fehlt an ächten Bildern,
 Dir die Negung meiner Brust, unschätzbare Freund! zu schilbern.
 Darum nim von meiner Treue mit dem Wunsche frommer Pflicht
 Allen Seegen, den die Gorttheit Tugendhaften stets verspricht.
 Führt Dich Eifer und Beruf vor des Nächsten Krankenbette,
 So begleite Dich das Glück, daß ihn Deine Klugheit rette.
 Deine Wissenschaft ist gründlich; ihre Tochter nennt man Ruhm.
 Diese wird sich Dir vermählen in Hygeens Heiligthum.

Denke,

Denke, wenn Du glücklich bist, daß Dein Freund sich innigst freue,
 Und dem Höchsten für Dein Wohl täglich neuen Beybrauch streue.
 Meine Freundschaft bleibt Dir heilig; fühlst Du gleiche Zärtlichkeit,
 So wird unser treues Bündnis durch die Trennung nie entwehrt.
 Lebe wohl! mein Jonathan! Lebe, wo Du willst, auf Erden!
 Dein Gedächtnis kan mir nie aus der Brust entrissen werden!

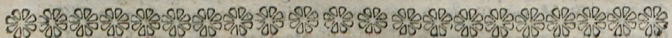
Joh. Andreas Wilhelm Büchner, M. D.

D daß die Musensohne doch an Dir, mein treuer Grosse, lernten,
 Daß die mit Fleiß vollbrachte Saat, läßt Ehre, Glück und Nach-
 ruh'n erndten.

Hiermit empfiehlt sich dem Herrn Verfertiger dieser
 Streichschrift zur zärtlichsten Freundschaft

J. A. Gercken, M. C. OPPON.

Du nimmst den wohlverdienten Kranz
 Und eilst hinweg, der Welt zu zeigen,
 Es müsse wahrer Ehre Glanz,
 Nur durch den Dienst des Nächsten steigen.
 Zieh hin, mein Herze zieht mit Dir;
 Es klagt, die Augen thranen mir,
 Sie sollen Dich nicht ferner sehen!
 Doch Freund, Dir muß es wohl ergehen,
 Die Tugend selbstn segnet Dich.
 Auch dieß ist kaum gang Trost vor mich.

Hiermit empfiehlt sich zu fernerer Freund-
 schaft und geneigten Angedenken

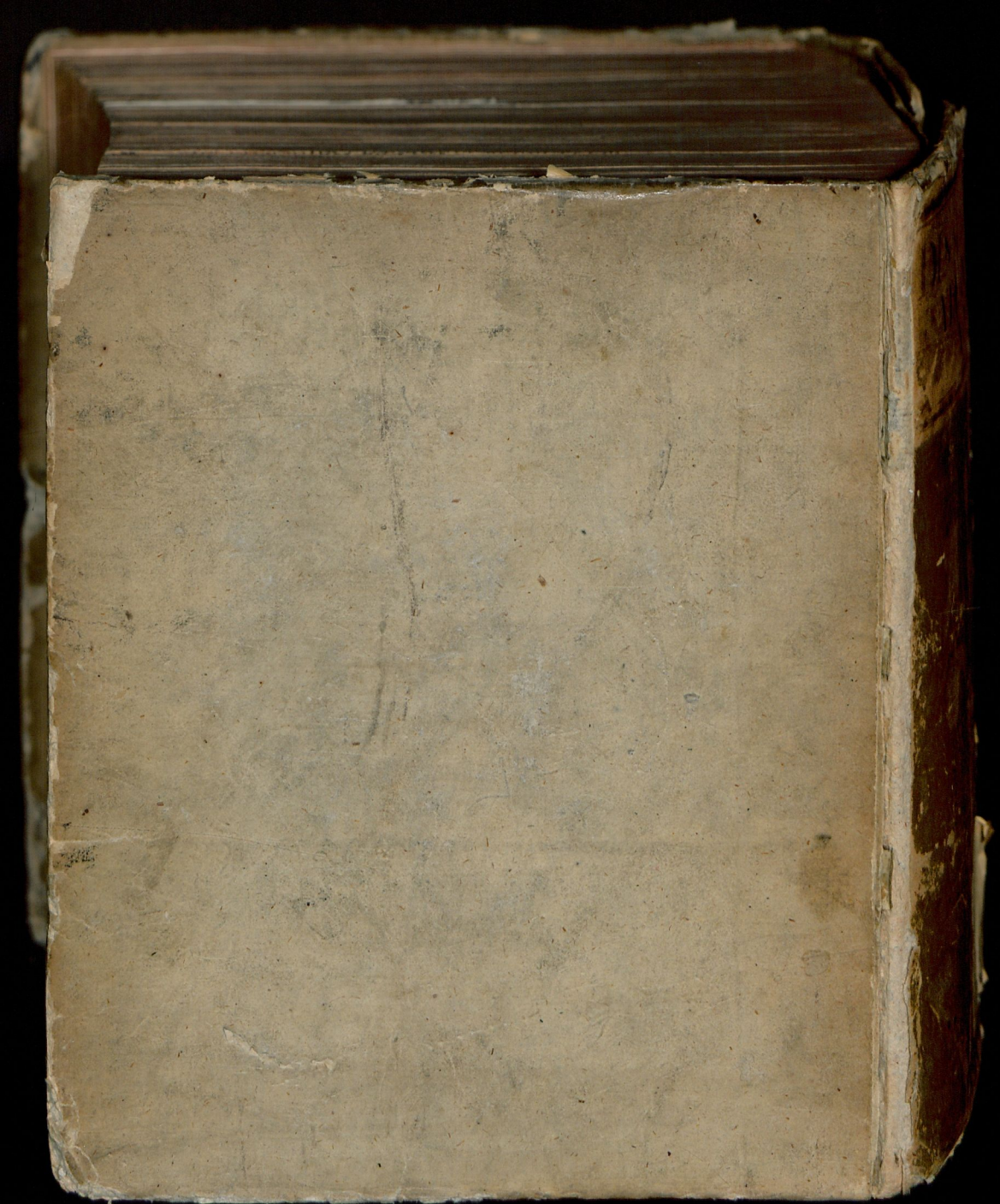
Lange.

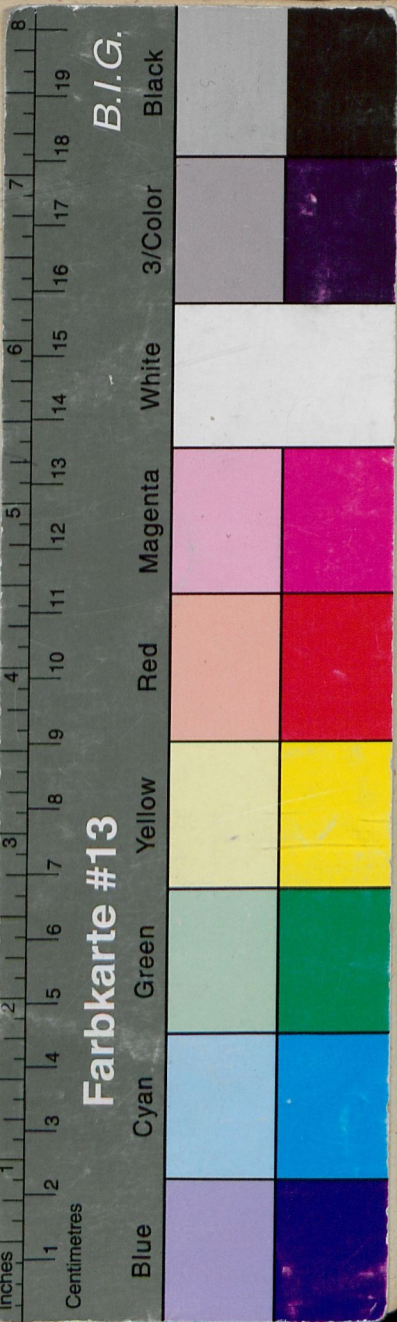

01 A 6528

ULB Halle 3
002 928 698

78

DE
NIMIS SCRVPVLOSA
HVMANI CORPORIS
AB AERE FRIGIDO
DEFENSIONE
EIVSQUE NOXA

SVB AVSPICIIS SVMMI NVMINIS
ET
CONSENSV GRATIOSAE FACVLTATIS MEDICAE
PRAESIDE
VIRO ILLVSTRI, EXCELLENTISSIMO. EXPERIENTISSIMOQVE
D. PHIL. ADOLPHO BOEHMERO
MEDICINAE ET ANATOMIAE PROF. PVBL. ORDINARIO,
ACADEMIARVM CAESAR. NATVRAE CVRIOSOR. ITEMQVE IMPERIAL.
PETROPOLIT. ET REGIAE BEROLINENS. SCIENTIAR. SODALI,
ORDINIS MEDICORVM H. T. DECANO,

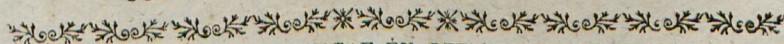
PRO GRADV DOCTORIS
SVMMISQVE IN MEDICINA HONORIBVS AC PRIVILEGIIS
DOCTORALIBVS RITE CAPESSENDIS

AD D. XXVII. SEPTEMBER. A. S. R. MDCCLVIII.
IN ALMA REGIA FRIDERICIANA

PVBLICE DISSERET
AVCTOR

CHRISTOPHORVS ERNESTVS GROSS

BAVMERSRODA THVRINGVS,
SOCIETAT. LIBERAL. ART. LIPSIENS. SODAL.

HALAE MAGDEBVRGICAE EX OFFICINA HENDELIANA.